

Hagevelds Liturgie

Kortgeleden bestond het bekende instituut Hageveld (vroeger klein-seminarie, sinds 1923 in Heemstede) waar ik leerling en leraar ben geweest 190 jaar. Bij die gelegenheid werd mij door Joost Divendal, mijn oud-leerling, een schriftelijk interview afgenomen in de vorm van 21 vragen over wat ik wist van de liturgieontwikkeling die daar in mijn jaren heeft plaatsgevonden. Het werd gepubliceerd in het Hageveldse Reünistenjaarboek 2007. Omdat misschien sommigen van u wel in dit onderwerp zijn geïnteresseerd zonder over dat jaarboek te beschikken, ben ik zo vrij het hier op mijn site ter beschikking te stellen. Het betreft dus niet een wetenschappelijke scriptie maar een min of meer subjectieve impressie op basis van mijn herinneringen. Maar, als het goed is, wel historisch correct.

Het landgoed Hageveld

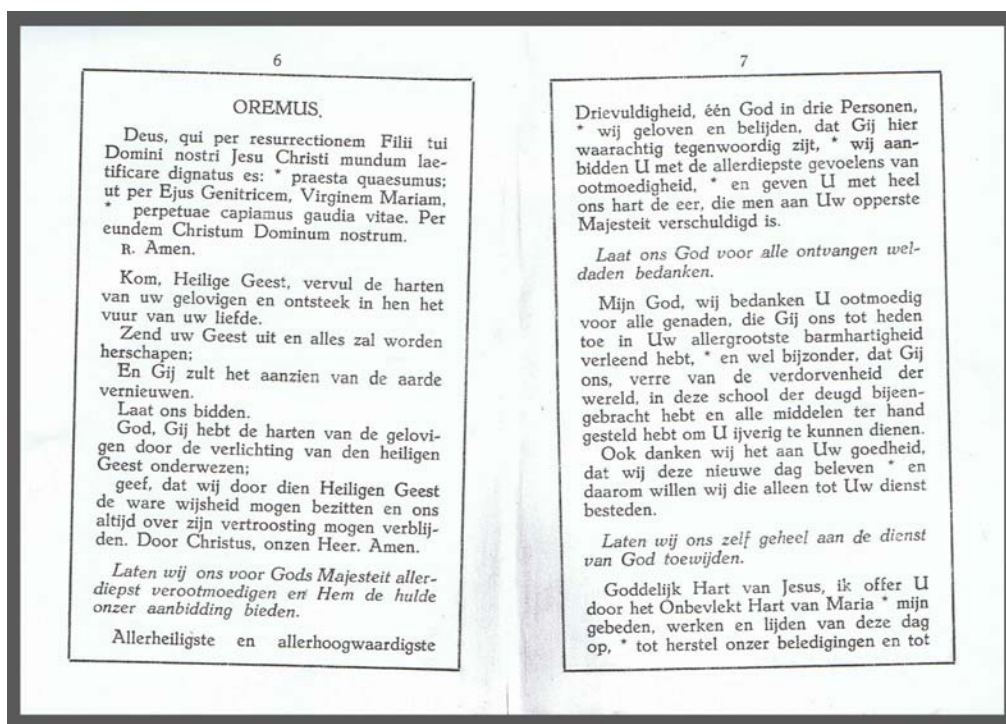
Vraag 1: Gedurende welke jaren was je aan Hageveld verbonden: als leerling, als docent (waarin?) en in welke andere functies of taken?

Ik was leerling van begin september 1951 tot eind juli 1957. Mijn jaar leverde de eerste groep op die -in 1957- eindexamen gymnasium-alpha deed op Hageveld zelf. Ik herinner me nog hoe zenuwachtig regent Henning was t.o.v. de hooggeleerde gecommiteerden. Want hij wilde ons wel even een visitekaartje laten zijn van zijn school! Vanaf 1965 was ik er leraar Nederlands, Dramatische Expressie (tevens toneelleraar samen met Piet de Reus) en Levensbeschouwelijke Oriëntatie (de nieuwe naam voor Godsdienstleer) tot 1977. Soms ging ik voor in liturgievieringen in de kapel en op de 'herenkamer' -vroeger van Bas van der Meer- die als bezinningsruimte was ingericht. Toen ik als leraar op Hageveld kwam, was net de gewoonte ingevoerd dat er een soort geestelijk toespraakje werd gehouden als avondgebed in de kapel. Ik vond mezelf daarin 'trendsettend' door er iets literair-artistieks van te maken. In de periode 1963-1964, de tijd van Vaticanum II, was ik kapelaan in 't Zand (N.H.) om daar de liturgie te vernederlandsen. Ik heb dus de grote omzetting van de kapel en de liturgie in de vroege jaren zestig door regent Hupperetz net niet meegemaakt.

Vraag 2: Kun je aan de hand van enkele ervaringen, herinneringen of anekdotes beschrijven welke plaats de liturgie op Hageveld bij je innam met name tijdens je jaren als leerling? In de kapel? In de crypte?

Als leerling onderging ik de klassieke liturgie, met veel Gregoriaans, dus veel Latijn. Je nam daardoor het hele Liber Officii (later: Liber Usualis) in je op: ik kan nu nog het meeste ervan uit het hoofd zingen. Door een missaal met vertalingen kon je in het Nederlands meelesen met het Latijn. Vooral Henning was als celebrant dominant: als hij voorging, gaf dat een extra dimensie aan de viering. Bart Straathof, onze muzikleraar en redacteur van het diocesane Gregoriusblad, dirigeerde de schola en het polyfone koor (hij had zelf een ruïne van een stem), later was dat Chris Wüst (die wél mooi kon zingen). Elke klas bracht wel een organist op (onder toezicht van Jan Schouten, de organist van de kathedraal): ik herinner me: Ad de Beer, Richard Hoogeweegen, Siem Groot, Rinus Groot, Jan Raas. Ik bewaar op mijn kamer nog een orgelpijp van het Heemsteedse Hageveldorgel: ik heb die via via te pakken gekregen van iemand die de afbraak van het orgel heeft meegemaakt. Cantor (=voorzanger)-zijn was het toppunt van zangbekwaamheid: twee zesde klassers bereikten jaarlijks die eer, ik herinner me Breukel, Tuyn, Meyerink, Fritschy, Koot, Overtoom, Baas, Bottelier, Dullaart, Witteman. Ikzelf was wel al die jaren lid van het koor en van de schola, maar tot cantor heb ik het nooit

geschopt. Ook koster-zijn was een grote eer: je moest er braaf en vroegwakker voor zijn en goede studieresultaten hebben, want je miste soms de ochtendstudie. Elke leraar las namelijk in het Latijn een aparte mis in de crypte waar door gordijnen afgeschutte altaren stonden. Om beurten moesten we misdienen. Op de achtergrond zorgde zuster Odrada voor wijn en water. Zij was de kapelzuster die met haar assistente Greetje (later Grote Greet genoemd) de kapel schoonhield. Ze was vroom, intelligent en humoristisch tegelijk: toen ze eens een hostie op de grond van de kapel gevonden had, rende ze in paniek de herenrefter in met de woorden: 'Nu ligt toch de Almacht in Onmacht!' waarop de ontbijtende heren grinnikten en een praktische oplossing bedachten. Er was ook veel gebed in het Nederlands, getuige het hierbijgaande fragment uit het Hagevelds gebedenboekje.

Vraag 3: Speelden specifieke aspecten een rol: een bepaalde voorganger, bepaalde muziekvormen, bepaalde plekken in en om de kapel, de frequentie van de diensten enz.?

Leraar A. Eyckelhof -geschiedenisdocent- was magister ceremoniarum en iedere celebrant, acoliet en misdienaar werd door hem geïnstrueerd. Maar regent Henning ging zijn eigen gang. Ik herinner me nog hoe hij, Henning, met zijn klassieke kennis de introïtus van de Maria-mis voordroeg: staccato, martiaal, als een ridder. Het ging daarbij om een tekst van Sedulius die metrisch in elkaar zat: 'Sálve, sáncta Paréns, eníxa puérpera Régem, quí caelúm terrámque regít in saécula saéculorum'. Het slot klopte niet en dat liet hij dan ook duidelijk geërgerd horen! Voor de schola cantorum werd het Gregoriaans volgens de oude traditie op grote gekalligrafeerde bladzijden op een hoge lezenaar opgesteld, waardoor de concentratie aanmerkelijk werd bevorderd. Soms waren die bladzijden prachtig versierd met ingekleurde initialen. Daarvoor bestond een aparte kalligrafiegroep. Een van de leden daarvan had stiekem zijn naam in een hoekje van een van die bladen geschreven: Willy Wortel. Een naam die ons bijbleef! De liturgie vond niet alleen plaats in de kapel: Op Maria Lichtmis en Palmzondag liepen we in processie door de gangen en op Sacramentsdag door de tuin tot het rustaltaar op het grasveld bij het herenbos. Maar elke dag bezochten we meermalen (soms individueel in de beperkte vrije tijd) de kapel. Je knielde dan op je eigen plaats, op een kussen waarop je eigen naam geborduurd stond. Soms gebruikte je een geestelijk boek dat je bewaarde in het boekenvakje vóór je knieën, naast je Liber Usualis, je missaal en je andere vrome boekwerkjes.

Vraag 4 en 5: Was de besluitvorming tijdens Vaticanum II over de vernieuwing van de liturgie (volkstaal, voorganger met gezicht naar het volk enz.) een bewuste belevenis? Werd erover vergaderd? Hoe verliepen in die jaren zestig de liturgieveranderingen op Hageveld? En herinner je je wie de taak was toevertrouwd om in die jaren zestig de 'attributen' aan te passen, i.c. de andere opstelling van het hoofdaltaar, minder barokke ornamenten, nieuwe liturgische gewaden?

Op 17 augustus 1962 werd Emile Hupperetz, tot dan toe pastoor van de progressieve Engelbewaarderskerk in Hoorn, benoemd tot Regent van Hageveld. Alleen van het internaat: Henning bleef voorlopig nog rector van de school, tot hij daarin werd opgevolgd door Henk van Duin en kort daarna door Dirk Kramer. Hupperetz was werkzaam geweest onder jongeren in Amsterdam en had in de nieuwe kerk van Hoorn vooruitlopend op het Concilie de liturgie gemoderniseerd door een groot priesterkoor (voorganger met het gezicht naar het volk) en veel ingeschakelde assistenten. Daar had hij zelfs op het Groot Seminarie in Warmond een pleidooi voor mogen houden. Op Hageveld begon hij bijna meteen met de reconstructie van de kapel: het baldakijn (met de tekst "Omnis terra adoret Te" –'Heel de wereld aanbidde U' (Henning vertaalde: 'bidde U aan'!)- moest weg zodat de schola daar kon staan en het priesterkoor werd de-kapel-in vergroot. En natuurlijk het altaar eveneens, zó dat de celebranten in het gezicht gekeken konden worden. Minder Latijn en meer zelfgevonden experimenten. Bisschop Van Dodewaard zegende de nieuwe opzet in. Toch werd de bedoeling van Hupperetz geen succes: het internaat kwam in handen van Gé Geukers en de priesterleraren zoals Dirk Dekker, Jan Duin, Siem Groot en ikzelf wilden liever een kleinere liturgische ruimte, ook omdat de meeste leerlingen met het weekend naar huis gingen en een dagelijks kapelbezoek niet meer nodig vonden. Enigszins teleurgesteld werd Hupperetz in 1966 benoemd tot deken van Alkmaar. Ikzelf heb hem op Hageveld maar korte tijd meegemaakt en ben niet betrokken geweest bij de eerste besluitvorming over de liturgie die tussen 1962 en 1965 plaatsvond. Ik voeg hier een foto bij van de kapel zoals die was in 1967 bij het 150-jarig bestaan van Hageveld. Bisschop Zwartkruis was toen hoofdcelebrant. Er werd een feest gehouden op de grote zolder (waar o.a. de toneelrekwisieten en de hutkoffers werden bewaard) en ik 'dichtte' op de melodie van 'Eres tu..' het succesvolle Hageveldlied: "Hageveld, hoe kan ik jou ooit vergeten, Hageveld, waar ik de basis van mijn leven vond."

Mis in de Kapel bij het 150-jarig bestaan in 1967

Vraag 6: Vond de overgang van Latijn naar Nederlands van de ene op de andere dag plaats of eerder geleidelijk en hoe dan ongeveer?

Zoals ik bij vraag 2 (aan het slot) al vermeldde, was er op Hageveld al vaak Nederlands gebruikt voor de minder officiële vormen van liturgie, vooral bij de devotionele gebeden en de lezingen in de mis. De 'woordjes' die we in de overgangstijd van internaat naar externaat hielden als 'avondgebed' waren uiteraard ook in het Nederlands, al was een ingevoegd Latijns citaat ook bij de heren Wenneker en Duin natuurlijk nooit weg. Er is dus geen sprake van een taalrevolutie van de ene op de andere dag, zoals ook het Concilie niet in een enkel jaar is doorgevoerd. Men kan beter spreken van 'de zestiger jaren' (voorzover dat geen barbarisme is). Geleidelijk dus en zonder de agressie naar het Latijn die zich later in sommige parochies voordeed. De lezingen werden bijvoorbeeld niet meer in het Latijn gezongen, maar de prelatie en de vaste gezangen vaak nog wel.

Vraag 7: Gingen naar jouw herinnering respectievelijk de leerlingen, de leraren en de ouders 'mee' in de veranderingen? Was er waardering en/of kritiek merkbaar of stelden de meesten zich neutraal op? Hoe vanzelfsprekend was de gang van zaken?

De meeste leerlingen en ouders waren vóór veranderingen: het oude systeem -niet alleen op liturgisch gebied- kraakte aan alle kanten. De schoolleraren van wie de meesten inmiddels geen priester waren, vonden een nieuwe opzet best; sommigen -zoals Epskamp, Van Erk en Bemelmans die intern woonden- waren zelfs geïnteresseerd. Maar de impuls ging toch vooral uit van de internaatsbegeleiders en de inwonende priesterleraren. De meeste ouders kenden hun groot gezag toe en pasten soms Hageveldse dingen toe in hun eigen parochie. Heel Hageveld ging op de schop: het gebouw enigszins (o.l.v. de 'econoom' Jaques Bloem) en de opzet volop doordat er steeds meer externen kwamen en de internen 'op weekend' gingen. Er zijn indringende besprekingen geweest over 'Wat te doen met Hageveld?'. Er was een groep die tot een soort sociaal-cultureel-religieus centrum met mogelijkheid van internaat voor Noordhollandse jongeren wilde besluiten en een groep die -meer economische school wilde uitwerken voor de eigen omgeving en het voorhuis bestemmen voor oudere priesters en oudere eerdere zusters. De laatste groep kreeg de instemming van de bisschop. Het internaat werd in de latere jaren soms gebruikt voor lastige pubers waar de (vaak rijke) ouders graag een tijdje vanaf wilden. Een van mijn collega's citeerde eens een ouder: "Al kost het een ton, als wij hem voorlopig maar kwijt zijn!". Over priesterroepingen gesproken!!

Vraag 8: Bleef volgens jou de kern (de beleving van de eucharistie, de deelname aan communie, gebeden, biecht, devoties) overeind of ging men op (on-?)natuurlijke wijze over op een meer contemplatieve vorm van religieuze beleving? Hoe verhield die essentie zich tot de identiteit van Hageveld c.q. de behoefte van de leerlingen en de leraren?

Eucharistievieringen in een of andere vernieuwde vorm bleven nog lange tijd gehandhaafd, maar alleen bij speciale gelegenheden zoals het einde van het schooljaar en de grote feestdagen. Uiteraard met communie, zonder biecht of boete. Andere vormen van gebed vervielen, althans in de kapel. Wel hebben we nog enige tijd in een klaslokaal na de lessen 'maandvieringen' gedaan voor de liefhebbers en vóór de eerste les -zoals op andere katholieke scholen- ochtendwijdingen gehad. Vaak via een beschouwinkje of een gedicht. Het hing af van de belangstelling en de behoefte van de leerlingen: de leraren pasten zich aan. Vooral onder rector Braakman bleef de identiteitsgevoeligheid, maar zonder orthodoxie. Ik begrijp het woord 'contemplatief' niet in dit verband: we waren er eerder overuit om iets in de sfeer van dramatische expressie of muziek (Leonard Cohen, Bob Dylan, Boudewijn de Groot, Herman van Veen enz.) te doen.

Vraag 9: Welke impact hadden de composities van Jan Duin, Siem Groot en Jan Raas bij het 150-jarig bestaan van Hageveld in 1967?

Ik denk dat je bedoelt: "Aarde en Adem". Ik was daar niet bij betrokken. Jan Duin en Siem Groot wel, en misschien Jan Raas. Mij staat bij dat de muziek van Joop Stokkermans was. In elk geval is die 'viering' op een grammofoonplaat uitgegeven en veel ervan hoorde later bij het vaste repertoire van jongerenkoren. Er was geen woord Latijn bij en de melodieën -op tekst van Jan Duin- hadden beslist niveau en bleven hangen in veler geheugens. De viering van het honderdvijftigjarig bestaan met het zoldergebeuren was een hoogtepunt in Hagevelds geschiedenis.

Vraag 10: Zijn de jaaropeningen/-sluitingen in de jaren zeventig e.v. te beschouwen als een bijdetijdse wijze van liturgievieren?

Jazeker, er zaten vaak wat creatieve elementen in (bij succes té vaak herhaald) en in het algemeen was er grote instemming van leerlingen, ouders en leraren. Heemstedse ouders waren er soms bij. Hageveld werd steeds meer hún school. Ikzelf ging mede daarom over naar Dom Helder Camara in Haarlem-Schalkwijk, waar een oud-Hagevelder ("Magnus") rector was. De families van veel van de leerlingen daar kwam ik vaak tegen in de diensten van de parochiekerken ter plaatse. Er was in Schalkwijk een enthousiast jongerenkoor dat menigmaal een op Hageveld ontstaan lied ten gehore bracht. In die jaren moesten en van het ministerie twee van de vijf katholieke middelbare scholen in de regio Haarlem verdwijnen (schaalvergroting). Wij -als jonge school-dachten aan Hageveld, maar het werden: het Triniteitslyceum en Dom Helder Camara. Hageveld had als categoriaal atheneum beloofd niet te zullen groeien boven de vijfhonderd leerlingen, maar daar is niets van terecht gekomen. Gelukkig maar?

Vraag 11: Herinner je je hoe de besluitvorming in haar werk ging om de zondagsplicht los te laten en zaterdagavondvieringen mogelijk te maken?

Daar is volgens mij niet zozeer een zware besluitvorming over geweest. Zondagsplicht woog op Hageveld niet zwaar: als seminarie was er dagelijkse plicht en toen het weekend-naar-huis werd ingevoerd, moesten de leerlingen maar zien of ze thuis 's zondags naar de kerk gingen. Dat werd van Hageveld uit niet gecontroleerd. De zaterdagavondviering in de stilteruimte was er voor de overblijvers en volgens mij was die niet verplicht. Er kwamen ook wel externen bij zoals de Divendals. Ik vraag me zelfs af of die 'dienst' altijd op zaterdagavond was. In de parochies is er lange tijd een mogelijkheid geweest om zaterdagavond of zondagavond ter kerke te gaan, nu vaak nog. Hier kan men aan zien dat er -zeker wat de godsdienstigheid betreft- een grondige omslag geweest is van opgelegde verplichting naar eigen verantwoordelijkheid. Mijns inziens is dit de kern van de pedagogische vernieuwing op Hageveld in de jaren zestig.

Vraag 12: Hoe kwam het besluit tot stand om de grote kapel los te laten als centrale ruimte voor de liturgie en om een 'meditatieve' of 'heilige' ruimte in te richten in een leeggekomen kamer op de herengang? Die werd toch ingericht met een boom, riet op de vloer en kussens? Geen vast altaar of preekstoel?

Bij de eerste opzet daarvan was ik niet betrokken: Jan Duin en Siem Groot beredden dat zelf. Wel was ik er soms voorganger -dit woord kende het vroegere Hageveld niet!- en ik herinner me dat je er ook door de week voor een meditatief moment terecht kon. De wandschildering -een opgaande zon- vond ik pathetisch: ik weet niet wie die gemaakt heeft. Wim Snitker? Inderdaad: er lag een rietmat op de vloer en men werd verondersteld de lotushouding aan te nemen. Er stond een uitgedroogde boom in en er lagen gebeitste bielzen. Overigens bleef de grote kapel nog tegelijkertijd als zodanig bestaan, meestal ongebruikt.

Vraag 13: Was je betrokken (en hoe?) bij de samenstelling van de bijeenkomsten op die zaterdagavonden in de nieuwe ruimte?

Ja soms, als ik aan de beurt was om voor te gaan. Jan Duin en Siem Groot (en Cor Backx?) gaven de instructies en je kon gerust met een eigen ideetje komen. Voor sommige leerlingen was het een goede gelegenheid iets voor te lezen of voor te dragen in 'het openbaar'. Achteraf schaam ik me dat we eigenlijk nooit aan een grondige verwerking van de bijbel zijn toegekomen, tenminste niet samen met de leerlingen. Er zullen weinig oud-Hegevelders zijn die op Hageveld een verantwoorde omgang met de bijbel hebben geleerd. Meestal was er wel communie, maar of er altijd consecratie was, betwijfel ik. Het ging vooral om de overweging.

Vraag 14: Waarvoor is in jouw herinnering de 'oude', langzamerhand leegstaande kapel gebruikt na het loslaten van de liturgische bestemming? Vanaf welk jaar? Herinner je je de inbreng van het verlaagde plafond, de relatieve leegstand enz. of viel de 'onttaking' wel mee en was de nieuwe bestemming plus inrichting redelijk adequaat?

Ik was er toen niet: het moet ná 1977 geweest zijn. Het heeft bij mij jaren geduurd voor ik er toe kwam de nieuwe situatie te bekijken. Nostalgie? Geen protest. Ik heb er nu geen moeite meer mee en vind juist de

verwerking van de 'religieuze' architectuur in het vernieuwde gebouw best geslaagd. De school heeft er een prachtig gebouw aan overgehouden en monumentenzorg waakt voldoende over het voorhuis.

Vraag 15: Hoe typeer je, van dichtbij of op afstand, de liturgie-beleving na de jaren zeventig op Hageveld of in je eigen toenmalige omgeving met name op (katholieke) scholen? Is er door de jaren tachtig en negentig min of meer één lijn te trekken op dit gebied? Heb je een beeld van de tegenwoordige plek voor liturgie op Hageveld (geconcentreerd rond de opening/sluiting van het schooljaar, Kerstmis, Pasen)?

Tot aan het eind van de jaren zeventig waren er in de parochies de zgn. beatmissen, zij het niet zozeer op Hageveld. In Schalkwijk heb ik daar volop aan meegedaan. Ook op mijn nieuwe school waren er soms vieringen (in de Goede Herder-kerk). Dom Helder Camara kwam zelf onze school openen met een eucharistieviering in de gymzaal. Liturgie was hem op het lijf geschreven: de leerlingen waren dol op hem. Jammer dat, nu hijzelf overleden is, zijn school is opgenomen in de scholengemeenschap van Hoofddorp. Ook in Hoorn heb ik na 1984 op Werenfridus nog vieringen gedaan in de aula. Maar intussen is er, geloof ik, alleen met Kerst en aan het eind van het schooljaar nog iets op dit gebied. Van Hageveld weet ik de ontwikkelingen op dit punt niet meer. In het algemeen gezegd: het massale is eruit: wat er nu gebeurt, is meestal voor degenen die er voor kiezen. Jongeren schijnen nu zelf te weten wat goed voor hen is en kiezen alleen voor wat bij hen past. Dat vind ik wel eens armzalig. Maar uit het verleden kan men leren dat opgedrongen godsdienstigheid op niets uitloopt.

Vraag 16: Heb je een idee wat er naderhand met de liturgische 'utensilia' (zoals kazuifels, kelken en cibories, biechtstoelen, beelden etcetera) is gebeurd? Waar die nu zijn?

Ik ben daar niet bij betrokken geweest. Die dingen werden geregeld door Jaques Bloem (die ook de Hageveldse bibliotheek ontmanteld heeft) soms in overleg met Dirk Dekker. Bloem was niet erg communicatief. Ik weet wel dat er op de zolder een afgescheiden gedeelte was -net zoals als de toneelrekwisietenzolder- boven de toenmalige kamer van Piet de Reus (die naast de oude aula woonde) waar allerlei wat meer kostbare (liturgie)spullen werden opgesloten, bv. de uit hout gesneden paaskaarsstandaard. Er was daar ook een door J.A. de Rijk (Hagevelds artistieke leraar te Voorhout in de tweede helft van de 19de eeuw) geschilderd portret van de 'beroemde' Cornelis Broere -wiens borstbeeld in de voorhal stond- dat ik enige tijd op mijn leraarskamer aan de wand heb mogen bewaren. Waar het nu is, weet ik niet (niet bij mij!). Ik geloof dat daar ook een "boschgezicht"-toneeldecor werd bewaard dat nog van Voorhout was en door Broere of De Rijk was geschilderd. Ook waar dat is gebleven, weet ik niet. Ik heb wel eens gehoord dat er liturgische spullen naar het Bisschoppelijk Museum zijn gegaan (nu: Catharijneconvent Utrecht) en naar het Bisdomarchief. Ook de kathedraal aan de Leidsevaart heeft, denk ik, het nodige van Hageveld in de schatkamer en de Maria- en Jozefbeelden van Charles Vos uit de kapel (en misschien ook nog een paar van de 'vervolgbeelden' zoals Johannes de Doper en Don Bosco) zijn in de kerk van Hoogwoud. Gé Geukers en Dirk Dekker weten daar wel meer van.

Vraag 17: Hoe verhiel de cultuur van koorzang, muziek en theater op Hageveld zich tot de liturgiebeleving en kun je inschatten wat van die cultuur het belang was voor toen en voor nu? Het toneelgebeuren stond geheel naast (ik bedoel: buiten) de liturgie. Wel werd het meerstemmige koor soms door Bart Straathof ingezet bij het treurspel (bv. bij Vondels Lucifer in 1955). In mijn toneelleraarsjaren hebben we de kapel wel eens gebruikt voor een toneelvoorstelling (bv. Wachten op Godot, Eindspel e.d.) maar ik herinner me geen toneel in de liturgie. Op de kerstavond werden er wel combinatievormen gebruikt in 'de zaal van drie en vier' waar iedereen (ook de leraren) werd verwacht. Naar mijn mening hebben zowel liturgie als koor en toneel van Hageveld veel invloed gehad op wat er later in de parochies gebeurde. Ik weet van Noordwijk (Leo de Ridder), van 't Zand (Theo Popma) en van Sloten (Gerard Koedijk). Veel oud-leerlingen namen die bagage (en ook die van de declamatielessen en de 'literaire vergadering') mee in hun latere (onderwijzers)praktijk.

Vraag 18: Wat was op Hageveld en wat is volgens jou nu de waarde van de betrokkenheid in uitspraken en voorschriften van het kerkelijk leergezag ten aanzien van de godsdienstuitoefening door en voor scholieren?

Voor weinig oud-Hagevelders zal de kerkelijke hiërarchie enig gezag hebben op deze punten. Dat komt omdat ze op Hageveld een soort onafhankelijkheid hebben ervaren (en in de latere jaren: creativiteit) ten opzichte van de

kerkelijke documenten en voorschriften. Soms was het zo dat we op Hageveld de hiërarchie een slag vóór waren en we later Hageveldse ervaringen enigszins terugzagen in de documenten die van de officiële instanties uitgingen, bijvoorbeeld op het gebied van liturgie en ervaringscatechese. “Romeinse documentatie” kwam op Hageveld niet aan de orde. Ik herinner me dat Het Mandement van 1954 o.l.v. Bas van der Meer zeer kritisch met een aantal leerlingen werd besproken en dat het ontslaan van professor Klaas Steur op Warmond de eerste wrokgevoelens bij sommige van onze leraren opwekte.

Vraag 19: Welke waarde had/heeft het Latijn voor je als liturgische taal? Hoe zie je in dit licht het pauselijk eerherstel van de ‘tridentijnse ritus’ in 2007?

Bij sommige ‘cultuurgevoeligen’ onder de oud-Hagevelders is het aardig beheersen van het Latijn nog wel eens een statussymbool en soms een aanzet tot nostalgie of verdediging van het traditionele. De kennis ervan is vaak wel een bijdrage aan etymologische ‘deskundigheid’. Het Gregoriaans kan menigeen nog diep ontroeren. Zie op mijn site (www.gerardweel.nl) mijn scriptie over de Sequensen. Ik vergeet nooit de Lamentationes Jeremiae in de Goede Week en het Stabat Mater van de kruisweg. Maar ik geloof niet dat een normale (oud-)Hagevelder iets voelt voor die tridentijnse ritus, waarbij meer in het spel is dan de taal alleen. Ik beschouw dat ‘eerherstel’ als reactionaire nostalgie ten top! Zoiets gaat uit van mensen die terug willen naar de volgens hen ten onrechte vergane glorie van vóór Vaticanum II. Ik hoor daar niet bij!

Vraag 20: Kun je het liturgisch gezang of gebed aangeven dat je het meest is bijgebleven of dat je het meest aansprak/aanspreekt? Waarom?

*Et repetitur antiphona Allelúia, allelúia, allelúia.
Capitulum, hymnus et versus non dicuntur, sed statim celebrans in cantu
incipit antiphonam ad Benedictus.*

Ant. Celebrans Chorus

8 G

E T valde mane * úná sabbató-rum, véni- unt ad

monuméntum, órto jam só-le, alle-lú- ia.

*Deinde cantatur Benedictus, cum Glória Patri in fine, et fit incensatio,
ut alias in Laudibus.*

Ik heb er twee die ik hierbij afdruk. De introïtus van de kerstnacht (zie hieronder) en de laudenantifoon van Paaszaterdag (zie hierboven).

De eerste omdat bij mij de Hageveldse kerstnachtsfeer -slaapdrongen hoorde je het orgel al spelen als je de slaapzaaltrap afdaalde- diep in mijn geheugen zit en ik nog steeds ontroerd word door de tekst, waarmee je je een geroepen zoon van de oervader voelde: wat op Jezus sloeg, sloeg ook op jou! Een niet kapot te krijgen zelfbewustzijn: dat konden en kunnen ze je niet ontnemen! Vrij vertaald: ‘De Eeuwige heeft me laten weten: Jij bent mijn zoon: ik heb je in deze dagen ten leven gebracht. Laat je tegenstanders maar knarsetanden en de meute maar proberen je klein te krijgen!’ Ze vonden me op Hageveld nogal eigenmachtig, tja, dat krijg je d’r van! En de tweede: het “Et valde mane...”. Niet omdat we door Henning werden doorgezaagd over de precieze betekenis van “una sabbatorum”, maar om het geweldig krachtige en enthousiaste van de melodie en de verbazende inhoud: “hoe vroeg je ook bent -en we waren vroeg: als ik met mijn vader bij zonsopgang de polder inging of op Hageveld ’s morgens op tijd wilde zijn-, je bent nooit zo vroeg dat het leven later komt dan jij: de zon is je altijd vóór als het gaat om het maken van de dag boven de duisternis van het graf”. Alleluia! Tranen in mijn ogen krijg ik ervan!

Ÿ. Dóminus vobiscum. R̄. Et cum spírítu túo.

Cantores : Ÿ. Benedicámus Dómino. R̄. Déo grátias. *ut in Laudibus Festorum solemniúm, 124.*

Et dicto Ÿ. Benedicámus Dómino. *celebratur prima Missa post mediam noctem.*

AD PRIMAM MISSAM IN NOCTE.

Intr.
2.

D O-mi- nus * dí- xit ad me : Fí- li- us mé- us
es tu, é- go hó- di- e gé- nu- i te. *Ps.* Quare
fremu- é- runt géntes : * et pópu- li medi- tá- ti sunt in- áni- a?
Gló- ri- a Pátri. E u o u a e.

Oratio.

Deus, qui hanc sacratíssimam noc- | ut cujus lucis mystéria in terra co-
ctem veri lúminis fecisti illustra- | gnóvimus, * ejus quoque gáudiis in
tíone claréscere : † da, quaésumus ; | caelo perfruámur : Qui tecum vivit.

Lectio Epistolae beati Pauli Apostoli ad Titum. *Tit. 2. c.*

Caríssime : Appáruit grátia Dei | Dei et Salvatóris nostri Jesu Christi:
Salvatóris nostri ómnibus homi- | qui dedit semetípsum pro nobis .
nibus, erúdiens nos, ut abnegátes
impietátem, et saeculária desidéria,
sóbríe, et juste, et pie vivámus in
hoc saéculo, exspectántes beatam
spem, et advéntum glóriæ maèni

Vraag 21: Is er nog iets wat bij het stellen van deze vragen over het hoofd werd gezien?
Ja, dat er misschien ook Hagevelders waren die de liturgie daar -in de klassieke én in de vernieuwde vorm-
alleen als een penitentie of een slag in de lucht hebben ervaren en niet als een 'verrukking' hebben beleefd.
Een vraag dus over de 'ellende van het vroegere systeem' waar ze misschien nu nog de littekens van dragen.
Een vraag dus over "Het Verdriet van Hageveld".